

Kapitel 4 opgave B

Trykkefrihedsforordningen af 1799

(...) Ligesom det i Almindelighed er Kongens Ønske og Villie, at enhver af Undersaatterne skal nyde al den Frihed, som kan bestaae med Orden i Staten; saa ynder Han og især Trykkefriheden, fordi Han anseer denne, som det virksomste Middel, til at udbrede Oplysning og almeennyttige Kundskaber iblandt alle Borger-Klasser. Med Hensyn til at fremme en for Menneskeheden saa velgjørende Sag, har Han, kort efter Hans Regierings Tiltrædelse, ophævet Censuren, og derved aabnet Vei for enhver oplyst og retskaffen Mand, til at kunne meddele offentligheden Resultaterne af sine Grandskninger, og ubehindret ytre sine Tanker og Meninger om hvad der kunde bidrage til det almindelige Beste. Men, ved ubegrændset Frihed, maatte Pressen blive allehaande uædle Lidenskabers Verktøj, til skadelige Følger for den offentlige Rolighed og den private Sikkerhed. Trykkefriheden maae altsaa, ved Lovens Forskrift, ledes til Almeenvel, som er dens Øiemærke, og den maae, som en Deel af den offentlige Underviisning, være Regieringens Tilsyn undergIVEN. Det paaligger Ham derfor, som Konge og Lovgiver, at sætte Skranker for dens Misbruge, saaledes, at den ei skal udarte til tøileløs Frækhed, og blive et Middel for Ondskab, til at kunne, ustraffet, undergrave Statens Grundstøtter, og forstyrre den borgerlige Sikkerhed, der staaer i uadskillelig Forbindelse med sand Borgerfrihed. Imod saadanne Misbruge er der igientagne advaret, især ved Rescr. 3 Dec. (bekiendtgiort ved Pl. 4 Dec.) 1790. Men Kongen erfarer med yderste Mishag, at Hans Lovgivninger desangaaende endnu uden Ophør overtrædes, og at nogle ildesindede Personer med strafværdig Frækhed dagligen antaste og forhaane alt hvad der, i ethvert Borgersamfund, er helligt og agtbart, samt jevnligen udbrede falske Forestillinger, og søge at forplante vrangte Meninger om de, for Mennesker og Borgeren vigtigste, Gienstande; hvorved den mindre oplyste Deel af Almuen, især den uerfarne Ungdom, letteligen kan misledes og fordærves. Vel forebygges saadan Udaad allersikkerst ved Skrifers Censur, førend de til Trykken maae beforders; men, da dette Middel medfører en ubehagelig Tvang for enhver god og oplyst Mand, der har Lyst til at gavne med sine Indsigter, vil Kongen ikke gjøre Brug deraf; Derimod vil Han forsøge, saa bestemt og nøie, som mueligt, nærmere ved Lov at fastsætte Trykkefrihedens Grændser, og at tilføie passende Straffe for dem, som vove at overtræde Hans Landsfaderlige og velmeente Buds Forskrifter. I øvriqt har Han besluttet, at formilde de Straffe, der ere fastsatte i 2-21 N. 20 — 4, samt 6—1—7, saavelsom 6 — 4 — 1, 2 og 9, for saavidt disse kunne taale Formildelse, uden at forfeile deres Hensigt; hvorimod Han med Hensyn til at værne kraftigen om den borgerlige Agtelse, som er en af de helligste Rettigheder i Borgerselskabet, har anseet det fornødent, at anvende legemlige Straffe imod grove Æreskiændere. Og som det har viist sig, at lumsk og nedrig Ondskab i Almindelighed søger Skiul under Anonymitet; men Retfærdighed fordrer, at enhver bør vedstaae ligesaavel det, han lader offentligen trykke,

som hvad han skriftligen eller mundtligen yttre, og at han altsaa ikke mindre bør være sit Navn bekiendt i hiint, end i disse sidste, Tilfælde; saa anseer Han det tienligst, at forbyde al Anonymitet, og at paalægge enhver, der udgiver noget trykt Skrift, den Pligt, at nævne sig. I Overeensstemmelse med foranførte Grundsætninger, befales følgende:

1.

Hvo, som befindes, i noget ved Trykken udgivet Skrift, at tilskynde eller raade enten til Forandring i den, ved Fædrenelandets Grundlov bestemte, Regieringsform, eller til Opstand imod Kongen, eller til at imodsætte sig Kongens Befalinger, bør have sit Liv forbrudt[1].

2.

Dersom nogen, i et trykt Skrift, laster, forhaaner eller søger at udbrede Had og Misnøie imod disse Rigers Constitution, eller imod Kongens Regiering, enten i Almindelighed, eller i enkelte Handlinger, da straffes han med Landsforviisning; og dersom han, efterat være ført udenfor Grændserne, igien indfinder sig i Kongens Riger og Lande, uden dertil at have erholdt Tilladelse, bør han arbeide i Jern[2] sin Livs Tid.

3.

Dersom nogen, paa lige Maade, laster eller forhaaner monarkisk Regieringsform i Almindelighed, skal han dømmes til Landsforviisning, fra 3 til 10 Aar, i Forhold af Forseelsens større eller mindre Grad.

4.

Omendskiøndt Kongen, for Sin egen Deel, foragter personlige Fornærmelser imod Ham selv, og Han veed, at de Kgl. Prindsers og Prindsesser tænke i denne Henseende, ligesom Han; saa kan Han dog, som Lovgiver, ikke forbigaae, at fastsætte Straf for saadan Forbrydelse; Det befales derfor, at dersom nogen, ved Trykken, søger at udbrede beskiæmmende eller fornærmende Rygter imod Kongens, eller Dronningens, eller de Kongelige Prindsers og Prindsessers Personer, da skal den Skyldige dømmes til Landsforviisning, enten for bestandig, eller fra 3 til 10 Aar, i Forhold af Forbrydelsens Grad.

5.

Hvo, som udgiver noget Skrift, der sigter til at nedbryde Læren om Guds Tilværelse og den menneskelige Siæls Udødelighed, saa og de, der, i trykte Skrifter, laste eller forhaane den christelige Religions Lære, som, i Følge Kongens Rigers Constitution og Landets Love, skal fortrinligen beskyttes og haandthæves bør straffes med Landsforviisning, fra 3 til 10 Aar. Og da Kongen vil, at ethvert andet Religions-Samfund, som taales i Hans Riger, ogsaa skal nyde Beskiærmelse i deres Gudsyndelse: saa befales, at dersom nogen søger at forarge saadanne Menigheder, ved at drive Spot med deres Troesbekiendelse eller Religion, skal den Skyldige, naar det paaklages, straffes med Fængsel paa Vand og Brød, fra 4 til 14 Dage.

6.

Dersom nogen, i trykte Skrifter, udbreder løgnagtige Beretninger om nogen vigtig Deel af Statens Tilstand, eller om Regieringens Beslutninger og Foranstaltninger, skal han dømmes til at arbeide i Forbedringshuset, fra 2 Maaneder til 2 Aar, i Forhold af den Skade eller Uleilighed, som den udsprede løgnagtige Efterretning kunde have tilsigtet, eller, efter dens Beskaffenhed, have forvoldet.

7.

Da Kongen aldeles ikke vil, at redelige og oplyste Mænd skulle hindres fra, med Frimodighed og Anstændighed offentligen at tilkiendegive deres Tanker, om hvad der, efter deres Indsigt, kunde bidrage til at fremme det almindelige Beste; saa, skal det eiheller være nogen forbudet, at yttre sin Mening, angaaende hvad han troer, der kunde være at forbedre eller rette i Landets Love, Anordninger og offentlige Indretninger; dog følger det af sig selv, at Forfatteren bør udtrykke sig med Beskedenhed, og ei tilsidesætte den Ærbødighed, han, som Borger og Undersaat, er Regieringen og Lovgiveren skyldig. Skulde nogen forsee sig herimod, ved at skumle med Bitterhed over Regieringen, eller ved at indklæde sine Anmærkninger over dens Foranstaltninger i utilbørlige og usømmelige Udtrykke, men dog ikke i den Grad, at han kunde ansees efter 3 §, da bør han dømmes til at sættes i Fængsel paa Vand og Brød, fra 4 til 14 Dage.

8.

Dersom, i Kongens Riger, noget Skrift vorder trykt, der fornærmer fremmede, i Venskab med Ham værende, Magter, enten ved at laste og forhaane de regierende Personer, eller, uden at nævne sin Hiemmel, at tillægge saadanne Regieringer uretfærdige og skammelige Handlinger, da straffes den Skyldige med at arbeide i Forbedringshuset, fra 3 Maaneder til 3 Aar, efter Fornærmelsens Grad.

9.

Udgives noget trykt Skrift, hvorved Sædelighed og Blufærdighed krænkes, straffes Forfatteren med Fængsel paa Vand og Brød, fra 4 til 14 Dage.

10.

Fremføres der, i trykte Skrifter, Beskyldninger imod de Kgl. Collegier, Retter eller andre Embedsmænd, deres Embedsforvaltning angaaende, da skal Sagen, saafremt den er af Vigtighed, Kongen forestilles, til Overveielse og Beslutning, om den bør nærmere undersøges, paa det at enhver, som findes skyldig, kan blive draget til Ansvar og fortient Straf. I øvrigt skal enhver Embedsmand være pligtig til, naar han beskyldes for Uretskaffenhed i hans Embedsførelse, at fralægge sig samme ved Dom (hvortil ham skal gives beneficium processus gratuiti), da Kongen forbeholder Sig, efter Omstændighederne, at afgjøre, om han, indtil Sagen er paakiendt, maae vedblive at forrette sit Embede, eller han,

i Overeensstemmelse med 3 — 4 — 4, skal afholde sig derfra imidlertid. Men, dersom Beskyldningen er i høi Grad fornærmelig, og der derhos er aabenbart eller sandsynligt, at den er falsk, da vil Kongen, især naar den angaaer Hans Collegier, Retter eller vigtigste Embedsmænd, lade Skriftets Forfatter tiltale ved General-Fiskalen eller en anden dertil beskikket Actor. Det følger ellers af sig selv, at den Tiltalte, saavel i dette Tilfælde, som i enhver anden privat Injurie-Sag, bør, naar den af ham giorte Beskyldning er bestemt, være berettiget til at bevise dens Rigtighed; Dersom Injurianten derimod intet vist eller individuelt Factum har opgivet, men ikkun gjort ubestemte Beskyldninger imod Embedsmanden, eller en anden Medborger, kan det ei tilstædes ham, under Paaskud af, at ville føre Beviser, at anstille Inquisition over den, hvis Rygte han har angrebet.

11.

Fornærmelser, som tilføies private Personer, ved Trykkefrihedens Misbrug, overlades til de Vedkommende selv at paatale ved Lovmaal. Men, da det er magtpaaliggende for Kongen og det Almindelige, at de Kgl. Embedsmænds Rygter ere ubesmittede, skal de være pligtige til, naar der endog blot gøres ærerørige Beskyldninger imod deres private Karacteer og Handlinger, at fralægge dem samme ved Dom.

12.

Ligesom Æreskiænderie og uforskyldte Angreb paa Medborgeres gode Navn og Rygte ere, med Hensyn til Virkningen, mere krænkende for de Vedkommende, naar samme kundgiøres offentligen ved Trykken, end naar de blot mundtligen fremføres; saa er og Forbrydelsen, fra Moralitetens Side betragtet, større i det første, end i det sidste, Tilfælde, efterdi Handlingen da udføres med Overlæg; Straffen (hvis Øiemærke er: at værne om den borgerlige Agtelse) bør altsaa fastsættes i Forhold, dertil. Det befales derfor, at hvo, som i et trykt Skrift tillægger nogen uskyldig Mand saadanne ærerørige Beskyldninger, som 6 — 21 — 2, 3 og 7 omhandle, skal, naar Beskyldningen er i høieste Grad ærekrænkende, og dertil ei er givet mindste Anledning fra den Fornærmedes Side, foruden den Straf, der foreskrives i bemeldte Artikler, dømmes til TugthuusArbeide, fra 2 Maaneder til 2 Aar, efter Sagens Beskaffenhed; og, dersom Forseelsen er af det Slags, der findes anført i bemeldte Capitels 4 Artikel, da straffes den Skyldige med tilstrækkelige Pengebøder, fra 50 Rdlr [Rigsdaler] til 1000 Rdlr til Stedets Fattige, i Forhold af Fornærmelsens Grad.

13.

Dersom det strafværdige eller fornærmende i et Skrift er indklædet i Allegorie eller Ironie, hvoraf dog Meningen og den onde Hensigt er umiskienkelig, da skal Forfatteren dømmes skyldig til samme Straf, som om han havde udtrykket sig ligefrem og uden Forstillelse; Men, dersom det kan ansees tvivlsomt, om Meningen deraf er strafværdig eller fornærmelig, skal Dommeren, i at frikiende Forfatteren for Straf, foreholde ham hans Uforsigtighed, i Doms Slutningen, og advare ham, at bruge herefter bedre Overlæg i hvad han maatte skrive.

14.

De Bestemmelser, der indeholdes i 9 og 13 §, gielde ogsaa om usædelige og allegoriske Kobber- og Træsnit-Stykker, eller andre Billeder, som falholdes[3] eller udgives. Paa disse skal ogsaa Kobberstikkeren sætte sit Navn, under Straf af 200 Rdlrs Bøder til Stedets Fattige.

15.

Ingen maae udøve BogtrykkerKonsten, uden dertil at have erholdet Kgl. Privilegium, som udfærdiges igiennem det Danske Cancellie; Og de nu værende Bogtrykkere, der ei allerede ere privilegerede, kan, paa Ansøgning, vente samme gratis meddeelte.

16.

Enhver, som lader trykke noget Skrift (lidet eller stort), skal paa Titelbladet nævne sig, som Forfatter, ved sit fulde Navn, Embeds eller anden Karacteer, eller Haandtering, samt om han selv, eller hvilken anden, er Forlægger; saa skal og Stedet, hvor Skriftet er trykket, tilligemed Bogtrykkeren nævnes. I øvrigt maae intet trykkes, uden hos de privilegerede Bogtrykkere. Dersom nogen handler herimod, skal Skriftet confiskeres, og saavel Forlæggeren, som Bogtrykkeren, dømmes til at bøde 200 Rdlr til Stedets Fattigvæsen, samt desforuden til lige Straf med Forfatteren, ifald Indholden af det udgivne Skrift befindes at være strafværdig.

17.

Forlæggeren og Trykkeren af et Skrift skal ogsaa begge indestaae for, at den derpaa navngivne Forfatter er den sande, samt at han, dersom Skriftet paatales, er og forbliver tilstede, saa at han ved Lovmaal og Dom kan drages til Ansvar og Undgiældelse for dets Indhold. Brister saadan Hiemmel dem, da skal de staae i Forfatterens Sted, og dømmes til at lide den Straf, som vilde have rammet ham, ifald han havde været tilstede.

18.

Dersom nogen er sat under Justitiens Tiltale, formedelst Misbrug af Trykkefriheden, maae ingen Bogtrykker antage et Skrift fra ham til Trykning, saalænge han staaer under offentlig Anklage, med mindre en bosiddende Borger giver sin skriftlige Erklæring, at ville indestaae for Skriftets Indhold. I Mangel af saadan Borgen, skal Bogtrykkeren staae til Ansvar og dømmes, ligesom om han selv var Forfatter af Skriftet. Naar Justits-Action anlægges imod nogen, for Misbrug af Trykken, skal samme derfor strax bekiendtgjøres til Vedkommendes Efterretning, i alle indenrigske Aviser, fra den Øvrighed, som befaler Actionen.

19.

I alle Journaler og periodiske Blade skal ikke alene Forlæggeren og Bogtrykkeren, men tillige Forfatteren af hver Artikel, saavel som Redactøren

nævnes; hvilken sidste skal staae til Ansvar, ligemed Forfatteren, for hvad der indføres i Journalen eller Bladet. I Aviser eller offentlige Tidender, skal Redacturen paa lige Maade nævnes, og være ansvarlig for Indholden, tilligemed Udgiveren. De, som forsee sig herimod, straffes efter denne Frs [Forordnings] 16 §.

20.

Ingen maae, efterat han ved Dom er bleven kiendt skyldig i Overtrædelse af denne Anordning, lade noget Skrift trykke, forinden Manuscriptet er blevet foreviist Stedets Politimester og af ham paategnet, at det maae trykkes; hvilken Påtegning skal aftrykkes paa det første Blad. Dersom en Bogtrykker handler herimod og trykker noget Skrift for en Forfatter, der saaledes er bleven dømt, uden at Manuscriptet findes paategnet af Politimesteren, da skal han have sit Privilegium forbrudt, og desuden, ifald Indholden er strafværdig, dømmes til lige Straf med Forfatteren. Og paa det at ingen Bogtrykker skal kunne undskylde sig med Uvidenhed, i dette Tilfælde, skal enhver Ret, som dømmes nogen, enten til Straf eller Advarsel, for Misbrug af Trykken, paa den Skyldiges Bekostning, uopholdeligen lade Doms Slutningen bekiendtgiøre i alle indenlandske Aviser. I øvrigt skal den Forfatter, paa hvilken foranførte Regel er anvendelig, være forbunden til at levere Politimesteren 2 Exemplarer af Manuscriptet, hvoraf denne beholder det ene (der bør være umakuleret, og forsynet med Forfatterens Navn) til sin Sikkerhed, for at afværge, at ikke det af ham paategnede Exemplar skal kunne forfalskes ved Forandringer eller Tilsætninger.

21.

Naar et Skrift, formedelst dets strafværdige Indhold, paatales af Justitien, skal det være Pligt for enhver, der har samme til Forhandling eller Uddeling, efter offentlig bekiendtgiort Advarsel, ufortøvet at aflevere til Stedets Politimester alle de Exemplarer deraf, som han har i sin Væрге. Disse skal forblive under Politimesterens Bevaring saalænge, indtil Sagen ved endelig Dom er afgjort; og dersom da Forfatteren vorder aldeles frikiendt, tilstilles de igien Vedkommende;

men, i det modsatte Tilfælde, foranstalter Politimesteren dem opbrændte. Skulde nogen, efterat den offentlige Opfordring, til at aflevere et saadant Skrift, er skeet, desuagtet vedblive at uddele eller falholde det, eller at have tilbageholdt Exemplarer deraf, da skal han derfor bøde 500 Rdlr til Stedets Fattigvæsen. Skeer det oftere, da bøder han dobbelt saa meget, og skal tillige, ifald han er Borger eller privilegeret Boghandler, have sit Borgerstab eller Privilegium forbrudt.

22.

Hvo, som forlægger, trykker, falholder eller uddeler noget Skrift, der ved Dom er kiendt strafværdigt, skal ansees efter denne Anordnings 17 §.

23.

Dersom nogen Kgl. Undersaat lader udenlands trykke noget Skrift, hvis Indhold er strafværdig, i Følge denne Anordning, da skal baade Forfatteren og den, der falholder eller uddeler et saadant Skrift i de Kgl. Riger og Lande, ansees med den samme Straf, som om det her i Landet var Udgivenet.

24.

Ingen maae i det danske Sprog Oversætte noget Skrift, der indeholder Forbrydelser imod denne Frs 1, 2, 3, 4, 5 og 9 §. Hvo, som handler herimod, skal straffes, som om han selv havde været Forfatter. I Øvrigt skal Oversætteres Navne, ligesom Forfatteres, anføres paa Skriftets Titelblad.

25.

Dersom nogen falholder eller paa andre Maader uddeler Haandskrifter, hvis Indhold, ifald de være trykte, maatte ansees strafværdig, da skal saadant Paafund, til at undgaae Virkningen af denne Anordning, ikke fritage enten Forfatteren, eller dem, der sælge og uddele deslige Haandskrifter, fra Straf; men de Paagiældende skal ansees paa samme Maade, som om de havde kundgiort dem ved Trykken. Hvo, der opslaaer Skandskrifter^[4], dømmes efter 6 — 21 — 8; hvilken dog formildes saaledes, at den, i Slutningen af bemeldte Artikel fastsatte, Livs Straf bortfalder.

26.

Ligesom det, ved Rescr. 3 Dec. (bekiendtgt. v. Pl. 4 Dec.) 1790, er befaleet Politiemesteren i K[øbenhavn], at indsende til det Danske Cancellie alle saadanne Skrifter, der kunde vorde Gienstand for Justits-Væsenets Opmærksomhed; saa igientages herved dette Bud paa det alvorligste. Endvidere befales, at der af alle Aviser, Journaler og periodiske Blade, saavel som af ethvert Skrift, som ei udgjør mere, end 24 Ark, skal fra Bogtrykkerne tilstilles Politiemesteren et Exemplar, førend saadanne uddeles eller udsælges til andre. Denne Regel skal gielde, hvad enten Skriftet udgives, som heelt, eller som en Deel af et større; i hvilket sidste Tilfælde de Dele, der stykkeviis udkomme, skal sendes Politiemesteren, naar hver for sig ikke indeholder over fornævnte 24 Ark. Efterlader nogen Bogtrykker denne Pligt, skal han derfor bøde 100 Rdlr til de Fattige; hvilken Mulkt^[5] fordobles, saa ofte Forseelsen igientages. Dersom Politiemesteren finder noget strafværdigt eller utilbørligt i et saadant Skrift, skal han strax forbyde Udsalget, og tage alle trykte Exemplarer under Forsegling samt indsende Skriftet, med sin Betænkning, til Cancelliet; hvilket Collegium uopholdeligen skal overveie og beslutte, om Salgets Standsning skal ophøre, eller, i modsat Fald, foranstalte det videre fornødne. I øvrigt vil Kongen beskikke Politiemesteren en Medhielp, til at giennemgaae de udkommende Skrifter, paa det at Tilsynet dermed kan desto bedre overholdes, og med Hurtighed udføres.

27.

De samme Regler, som i 26 § ere bestemte, i Henseende til Skrifter, som vorde trykte i Khavn, skal ogsaa efterleves paa ethvert andet Sted; ikkun med

den Forskiel, at Politimesterne skal, naar de ansee noget Skrift at være lovstridigt, desangaaende henvende dem til den vedkommende Stiftamtmand mand eller Amtmand, som igien indberetter Sagen til Cancelliet.

28.

Skulde Cancelliet finde nogen Politimester eller Befalingsmand efterladen i det Tilsyn, som denne Anordning gjør dem til Pligt, da skal bemeldte Collegium drage den forsømmelige Embedsmand til Ansvar. I øvrigt skal Cancelliet selv med Nidkierhed og Kraft haandthæve og overholde disse Bud, saaledes, som det derfor vil staae Kongen til Regnskab. Efterat Kongen, ved denne Anordning, har bestemt Trykkefrihedens Grændser, og derved omhyggeligen søgt at hemme dens Misbrug, uden at lægge Hindringer i Veien for gode, oplyste og retskafne Mænds frimodige Tanke-yttring; vil Han, med Hensyn til at afværge al Mistydning og urigtig Fortolkning af det Ord: at laste (som i adskillige af denne Lovgivnings Paragrapher er anvendt, fordi det er generisk, og vore ældre Loves Sprog), endnu tilføie den Anmærkning, at bemeldte Udtryk betyder, at tillægge den Person eller Ting, om hvilken der handles, en saadan Ufuldkommenhed, som ei kan bestaae med dens Hensigt. Saaledes (til Exempel) lastes Statens Regjeringsform og den ved Landets Love beskyttede Religion, naar disse tillægges saadanne Mangler, at Borgersamfundets Formaal (borgerlig Frihed, Sikkerhed og Almeenvel) ikke derved kunde opnaaes eller bestaae.

Tillæg af 13. maj 1814.

Cancellie - Pl. f. Danmark (Resol. 21 Apr.), hvorved d. 26 og 27 § i Fr. 27 Sept. 1799 nærmere

bestemmes derhen: At ikke alene intet Exemplar af noget Blad eller Skrift, som ei udgjør mere end 24 Ark, maae uddeles eller udsælges, førend det befalede Exemplar er indleveret til Politiedirecteuren, eller den vedkommende Politimester, til anordnet Giennemsyn; men at Uddelingen og Udsalget af saadanne Blade og Skrifter, under den i Frs 26 § fastsatte Straf, ei heller maae skee, førend Politiedirecteuren eller den vedkommende Politimester tilkiendegiver, at Giennemsynet har fundet Sted, eller og at der, efter Indleveringen af det befalede Exemplar, er forløbet en saadan Tid som kan være tilstrækkelig til at giennemgaae det paagiældende Blad eller Skrift, hvilken Tid bestemmes i Henseende til Ugeblade og andre Blade, der ei overgaae eet Ark, til 24 Timer, og i Henseende til Skrifter af vidtløftigere Indhold, til 4 Dage.

---

[1] At få sit liv forbrudt: idømmes dødsstraf.

[2] Arbejde i jern: være straffefange.

[3] Falholdes: sælges.

[4] Skandskrifter: smædeskrift.

[5] Mulkt: pengestraf; bøde.

Anonym: En Apocalypse¹

(Audients-Sal i Himmerig)

*(Vorherre sidder paa sin Throne, omgiven af de tre Ærkeengle.
Mephistopheles² staar som opvartende Lakai ved Døren. Audientsen er ifærd med at sluttes, da)*

Johanns Hage³ (kommer ind og kaster sig paa Knæ for Vorherre og siger): Ak, Deres Guddommelige Majestæt! Dersom jeg nogensinde har gjort Noget, som har fundet Naade for Deres Øine, dersom jeg virkelig har stræbt efter Frihedens sande Ideal. Da opfyld mig en eneste Bøn, kun ringe for Deres Almagt.

Vorherre: Sig frem, Johannes, hvad ønsker du?

J.H.: En vældig Længsel efter at giensee mit Fædreneland, stærkere, end at Himmerigs Salighed skulde kunne udslukke den, har grebet mig; thi see! Hvor herlig har ikke dets Tilstand forandret sig, siden jeg døde; med friske livlige Farver beskriver den "Berlingske Tidende"⁴ og "Dagen"⁵, hvorledes Danmarks Finantser og Handel er i opkomst og Gjælden i Færd med en lykkelig Nedkomst. Desuden er der jo kommen en ny Konge paa Danmarks Throne, som stærkt skal være streden frem med Tidens Aand og ynde Friheden⁶. Derfor kan jeg da tænke mig, at ogsaa Danmark har faaaet Folkenes største Gode: "Trykkefrihed – Kan Deres Guddommelige Majestæt undres over, at jeg gribes svarligeden af Hjemvee?

Vorherre: Johannes, min Søn! Toer Du da virkelig, at det er sandt Altsammen?

J.H.: Ih, ja min Troe gjør jeg saa – eller i det mindste maa dog noget være sandt af det Hele

Vorherre: Nei, min Søn. Jeg skal give dig et Tegn, som nok skal betage dig Lysten efter at komme ned igien til Jorden. Mephistopheles! luk Vinduet op og lad Johannes see hen til Danmark.

---

¹ bibelsk skrift der skildrer verdens undergang

² Fanden

³ Johannes Hage (1800-1837), journalist og cand. theol, en af det tidlige 1800-tals ivrigste forkæmpere for en ny forfatning, medstifter af Dagbladet *Fædrelandet*, 1834 og i 1837 idømt livsvarig censur for sine artikler i *Fædrelandet*

⁴ Konservativ avis, grundlagt 1749

⁵ Konservativ avis

⁶ Da Christian 8. i 1839 overtog kongemagten efter Frederik VI havde mange en forventning om, at den nye konge ville give landet en fri forfatning, idet han i 1814 havde gennemført en meget liberal forfatning i Norge. Det skete i imidlertid ikke.

(*Mephistopheles* bliver pludselig forvandlet til Manden med Frederiksteensfæstning. Han lukker Vinduet op, og man seer Danmark i hele sin simple Ynde ligge bedækket med snee, som smukt reflecterer Vintersolens Straaler. Johannes Hage staaer fortabt i Beskuelsen, da der høres en kvindelig Stemme skrig: Gevalt! Gevalt! og i det samme seer man et stor Retssal, hvor en Mand er beskjæftiget med at trække et Fruentimmer ubarmhjertigt ved Haarene)

J.H.: Men hvad betyder dog dette?

Mephistopheles: Vær saa artig, min Herre og Damer! Her seer De en meget morsom Comoedie, hvorledes en norsk nordmand fra Norge i Træsko trækker Talefriheden ynkelig ved Haarene. Hun raaber om Hjælp. Til venstre side kommer en ung Mand ved Navn Orla Lehmann⁷ for at frelse hende, men Nordmanden spænder Been for ham, saa han falder og ma see at hjælpe sig selv.

J.H.: O, hold op *Mephistopheles*, jeg kan ikke taale at se mere.

Mephistof: Det var slemt – jeg havde ellers ogsaa en Deel andre Comoedier, hvori Trykkefriheden spiller Hovedrollen.

J.H.: Nej, jeg vil intet mere see, thi gaaer det saaledes med den sunde Træ, hvad skal man da sige om det syge.

Vorherre: Naa, Johannes! Har du endnu Lyst til at komme ned til Jorden?

J.H.: Ak, nei! Ak, nei! (han gaar grædende ind i Himmerige)

Vorherre (siger, idet han reiser sig): Det gjør mig ondt for den stakkels Johannes, at hans Forventninger saaledes skulde skuffes, men herre Gud! Hvad skal man sige (Han gaaer, idet han ryster paa Hovedet. Audientsen hæves)

Mephistopheles: (bliver ene tilbage og siger): Ja, see der har vi det; nu er den Gamle kommen i slet Humeur, mens Johannes Hage sætter sig hen i en Krog og græder. Og det er ikke fordi jeg jo har sagt tusinde Gange til den Gamle: Hvorfor holder I ikke "Fædrelandet" og "Kiøbenhavnsposten"⁸? Saa blev I fri for slige Misforstaaelser, thi i disse Blade staaer netop det modsatte af, hvad den berlingske Grosserer- og Hver-Dags Carncelliraaden berette. Men det

---

⁷ Orla Lehmann (1810-1870), jurist og politiker, havde en fremtrædende position i de kredse, der stillede sig i opposition til enevælden og krævede en fri forfatning

⁸ *Fædrelandet* (1834-1882) og *Kiøbenhavnsposten* (1827-1856) var tidens førende nationalliberale dagblade

kunde endda være det Samme, naar den Gamle blot ville angive en fornuftig Grund, men saa bruger han følgende Raisonnement, naar jeg raader ham til i det mindste at sige "Dagen" op: Vi ville ikke slaa Haanden af den svage og Kraftesløse; thi hvis vi Majestæter ikke understøtter dette Blad, saa var det jo ude med det."

off. i tidsskriftet *Corsaren*, No 21, Fredagen den 26. Marts 1841.

Opgave:

Giv en analyse af novellen "En Apocalypse" fra *Corsaren* og diskuter herefter, hvilke af paragrafferne i Trykkefrihedsforordningen af 1799, der kan begrunde, at myndighederne nedlagde forbud mod det nummer af *Corsaren*, hvori teksten blev offentliggjort.